

Законодавчі механізми запобігання корупції

Калюк Сергій Миколайович, здобувач кафедри СТ та ОРД ННІПФПСКМ (Національна академія внутрішніх справ)

Запобігання, протидія та суттєве зниження рівня корупції в Україні є одним із пріоритетних напрямів загальнодержавної політики, визначених концептуальними документами, що схвалені Верховною Радою України, Президентом України та Урядом України.

Можна констатувати, що на сьогодні майже завершено формування законодавчої бази протидії корупції, яка відповідає стандартам законодавства Європейського союзу.

Вперше на рівні закону схвалено Антикорупційну стратегію, яка визначає засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014-2017 роки.

Прийнято Закон України «Про запобігання корупції», який встановлює правові та організаційні засади функціонування системи запобігання [корупції в Україні](#), зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних [правопорушень](#).

Серед основних складових превентивної антикорупційної системи Законом передбачено створення спеціалізованого превентивного антикорупційного центрального органу виконавчої влади - національного агентства з питань протидії корупції, яке реалізовує антикорупційну політику за участю громадськості.

Повноваження Національного агентства закріплені статтею 11 Закону. До них, зокрема, належать:

- здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;

- надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

Національному агентству надається право отримувати від органів необхідну інформацію, вносити обов'язкові для виконання приписи щодо усунення порушень виконання антикорупційного законодавства, звертатися до правоохоронних органів із обов'язковими для розгляду висновками, що стосуються виявлених ознак правопорушень, звертатися до суду з позовами (заявами) про визнання незаконними нормативно-правових актів,

індивідуальних рішень, прийнятих у результаті порушення антикорупційного законодавства.

Також Указом Президента України № 808/2014 на зміну Національному антикорупційному комітету створено Національну раду з питань антикорупційної політики, на яку покладено наступні завдання:

підготовка та подання Президентові України пропозицій щодо визначення, актуалізації та вдосконалення антикорупційної стратегії;

здійснення системного аналізу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії;

підготовка пропозицій щодо поліпшення координації та взаємодії між суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання і протидії корупції;

оцінка стану та сприяння реалізації рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), Організації економічної співпраці і розвитку (ОЕСР), інших провідних міжнародних організацій щодо запобігання та протидії корупції, підвищення ефективності міжнародного співробітництва України у цій сфері;

сприяння науково-методичному забезпеченню питань запобігання і протидії корупції.

Також прийнято Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», яке повинно стати основним органом протидії з корупції, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, що вчинені вищими посадовими особами та становлять загрозу національній безпеці.

Бюро утворюється Президентом України, а його директор призначається та звільняється з посади главою держави за згодою Верховної Ради України за результатами відкритого конкурсного відбору. Цього року суспільство стало свідком безпрецедентно нової форми публічного відбору претендентів на посаду Голови Національного антикорупційного бюро.

Крім того, для забезпечення належної діяльності органів у сфері запобігання прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції», яким внесено низку змін до 13 законодавчих актів, які надають додаткові можливості для реалізації їх повноважень. Зокрема,

Незважаючи на законодавче забезпечення та значний практичний досвід запобігання і протидії корупції, який напрацьований правоохоронними органами, значних змін у цій сфері ще не відбулося. На фоні виявлення поодиноких фактів корупції, вчинених високопосадовцями, все ж таки, переважно, продовжується практика документування незначних правопорушень серед держаних чиновників сільського та районного рівня. Через прогалини законодавства чиновникам вдається уникати перебування під вартою, шляхом внесення коштів у вигляді застави, та в подальшому переховуватися, уникаючи від передбаченої законодавством відповідальності.

Саме небажання чиновників державних органів середньої ланки відмовитись від можливості швидкого збагачення коштом держави та зловживання своїм впливом призводять до гальмування і уповільнення реформ, які задекларовані та очікуються суспільством.

Такий стан призводить до зміцнення в суспільстві стереотипів терпимого ставлення до корупції, поєднання в масовій свідомості визнання суспільної шкоди корупції й готовності обирати корупційні шляхи вирішення проблем [1, с. 5].

Міжнародною неурядовою організацією Transparency Internationale вперше зазначалося про те, що зловживання посадовими повноваженнями, таємні угоди та підкуп продовжують справляти руйнівний вплив на різні співтовариства по всьому світу. Індекс сприйняття корупції в Україні в 2014 році за даними зазначеної організації посідає 144 місце зі 177.

Україна стабільно залишається у групі «підвищеного ризику» разом з Камеруном, Іраном, Нігерією, Центральною Африканською Республікою та Папуа Новою Гвінеєю, але в наступному році вона ризикує опинитися ще нижче [2]. 35% українців вважають хабар простим та легким способом вирішення проблеми, а 77,6% респондентів тією чи іншою мірою визнають необхідність дачі хабара. Корупція підриває віру громадян у демократію, порушує принципи верховенства права, забезпечення прав людини, перешкоджає соціально-економічному розвитку [3].

Неурядовою організацією Transparency International Україна з метою виявлення реального стану корупції в Україні після подій Революції Гідності у лютому - березні 2015 року спільно з громадськими організаціями було проведено соціологічне дослідження «Рівень сприйняття корупції бізнесом». За результатами дослідження 57,2% опитуваних вважають, що ситуація з корупцією за останні півроку лишилася незмінною, 27,7% - що ситуація погіршилася, і тільки 15,1% респондентів відзначають покращення ситуації[4].

Підводячи підсумок слід зазначити, що в умовах нового антикорупційного законодавства на початку функціонування новостворених органів необхідно здійснити напрацювання методик та шляхів запобігання корупції, вивчення її причин і особливостей під час реформування суспільних відносин.

Варто зазначити, що окрім створення законодавчих засад протидії корупції необхідно забезпечити належне дотримання антикорупційного законодавства державними, і в першу чергу уповноваженими на протидію корупції органами. Тому, діяльність із протидії корупції повинна носити комплексний і наступальний характер, що ґрунтується на формуванні негативного ставлення суспільства до самого цього явища, його засудження, застосування дієвих превентивних заходів та вироблення добро. Прозорість в діяльності державних органів, запровадження системи добропорядної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів, мінімізація чинників, які сприяють вчиненню корупційних правопорушень при наданні публічних послуг, а також залучення

громадськості до діяльності із їх виявлення сприятимуть зниженню рівня корупції в Україні.

Список використаних джерел:

1. Андрійко О. Ф. Правові засоби протидії корупції / О. Ф. Андрійко // Часопис Київського університету права. - 2007. - № 4. - С. 3-8.

2. Офіційний сайт «Transparencylntemational - Україна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://ti-ukraine.org/content/4052.html>.

3. Кожен п'ятий українець за останній рік давав хабар - дослідження. 30 серпня 2013 року // Сайт-платформа моніторингу корупційних правопорушень «Corrupt.UA» [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://corruptua.org/2013/08/kozhen-p-yatiyukrayinets-za-ostanniy-rik-davav-habar-doslidzhennya/#more-4582>.

4. Офіційний сайт «Transparencylntemational - Україна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://ti-ukraine.org/news/5203.html>.